

דרך אברהם

שיחת הרה"ג זלמן ברוך מלמד לפרשת לך לך

• סיעתא דשמיא על מעשה האדם • להיות מנהיג ומשפיע כאברהם אבינו • פירוש הזוהר ל'אמרי נא אחותי את' • ירידה צורך עליה • היחס לרשעים – היבדלות ואחריות • עין טובה לראות את טוב ה' • ענווה ומנהיגות • נפש שפלה – מסתפק במועט ומרבה לכבוד ה' • חסד מתוך מבט אחדותי • קיום התורה – מתוך העצמיות

סיעתא דשמיא על מעשה האדם

כבר בסוף הפרשה הקודמת, נאמר שאברהם היה בדרך לארץ ישראל, והנה באה הקריאה לאברהם ללכת לארץ ישראל:

וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם לֵךְ לְךָ מֵאֶרֶץ וּמְמֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָרְאַנְךָ (בראשית יב, א).

אומר הזוהר: תמיד אדם צריך לעשות איתערותא דלתתא, ולאחר שאדם מתעורר לדבר טוב, באה אחר כך הסייעתא דשמיא וההדרכה לעשות את הדבר הזה על פי ה'. אחרי שאברהם הלך, הקב"ה מברך אותו בכל אשר יעשה.

להיות מנהיג ומשפיע כאברהם אבינו

אברהם הוא מנהיג פורץ דרך. אברהם הולך נגד הזרם. הוא נקרא 'אברהם העברי' - כל העולם מצד אחד ואברהם אבינו מצד שני. כל העולם עובדי עבודה זרה, כל העולם מגושם, ואברהם אבינו הולך נגד כל הזרם כיחיד, ואחר כך יוצר זרם נגדי. וחכמים אמרו לנו שאדם צריך להגיד: 'מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב'. צריך לשאוף להיות מנהיג כמו אברהם אבינו! כל אחד לפי יכולתו צריך ללכת בדרך האבות.

אברהם הנהיג. כתוב: "וַיִּקַּח אַבְרָם אֶת שְׂרֵי אִשְׁתּוֹ וְאֶת לוֹט בֶּן אָחִיו וְאֶת כָּל רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ וְאֶת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עִשָּׂו בְּחָרָךְ" (בראשית יב, ה) הכוונה לכל האנשים שאברהם גיי, ושהם הושפעו ממנו והלכו בדרכו, והאמינו שיש בורא לעולם. חז"ל אומרים שכשאדם מחזיר בתשובה, זה כאילו הוא יוצר את הנפש של האדם שחזר בתשובה, כאילו ברא אותו.

אברהם בא לארץ ישראל ועולה ממדרגה למדרגה. הוא מגיע לשכם "וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ לַה' הַנְּרָאָה אֱלֹהִי" (שם פסוק ז). מקודם הקב"ה דיבר אליו והוא לא ראה שום מראה. הוא מגיע לארץ ישראל, וארץ ישראל היא מקום קדוש, ארץ אשר עיני ה' אלקיך בה, וה' נראה אליו ואז הוא בונה מזבח לה' הנראה אליו. "וַיַּעֲתַק מִשָּׁם הַהָרָה מִקְדָּם לְבֵית אֵל וַיֵּט אֹהֶלָה בֵּית אֵל מִיָּם וְהָעֵי מִקְדָּם" (שם פס' ח) - לא רחוק מכאן אברהם בונה מזבח ועולה בעוד מדרגה ויקרא בשם ה'. קודם הוא רק בונה מזבח לה' הנראה אליו, וכאן במקום הזה מדרגה חדשה - "ויקרא בשם ה'". בהמשך כשהוא חוזר ממצרים, הוא מגיע אל אותו המקום, "אֵל מְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר עָשָׂה שָׁם בְּרֵאשִׁיטָה וַיִּקְרָא שָׁם אַבְרָם בְּשֵׁם ה' (בראשית יג, ד), התורה מזכירה לנו שזה המקום שאברהם קרא בשם ה'.

קריאה בשם ה' זו השגה חדשה - "צָרָה וַיִּגֹן אֶמְצָא וּבָשָׁם ה' אֶקְרָא" (תהילים קטז, ג-ד), "כֹּס יְשׁוּעוֹת אֲשָׂא וּבָשָׁם ה' אֶקְרָא" (שם פס' יג). אומר מרן הרב, כשלאדם קורה אירוע משמח ומרומם, 'כוס ישועות אשא', זה צריך להביא אותו לקריאה בשם ה'. בכל התחדשות הוא רואה את ה'. בטוב הזה, בשפע הזה שהקב"ה נותן. וגם 'צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא" - כשנמצאים בתוך הצרה, רואים שאין מישהו שמושיע, רק ריבונו של עולם! ואז באה הקריאה בשם ה', קריאה מעומק הלב, קריאה חדשה. יש שלבים של קריאה בשם ה'. פה בבית אל באה הקריאה בשם ה', וצריכים אנחנו ללכת בדרכי אברהם לקרוא בשם ה'.

פירוש המעמיק של הזוהר 'לאמרי נא אחותי את'

"וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ" (בראשית יב, י) "וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הִקְרִיב לְבֹא מִצְרַיִם" (שם יא). מה זה הקריב. אנחנו מכירים שפרעה הקריב. חז"ל מדייקים שם שפרעה הקריב את ישראל לאביהם שבשמיים, כי ישראל ראו את פרעה שרודף אחריהם ואין מי שיציל אותם, הם פונים לריבונו של עולם, ועל ידי הרדיפה הזאת של פרעה, ישראל קוראים אל ה'. ואצל אברהם - היה צריך לכתוב קרב. אומר הזוהר שכשאברהם התקרב למצרים וידע

שיחת הרב זלמן מלמד לפרשת השבוע ♦ 3

שהמצרים הם עובדי עבודה זרה, אנשים מאוד נמוכים ומגושמים וצריך להיות מוכן להתמודד עם האווירה הזאת, אז הוא מתכוון ומתקרב לריבונו של עולם לקראת המפגש הזה עם המצרים. הוא הקריב לבוא מצרימה.

אברהם אומר לשרי אשתו:

הֲנֵה נָא יְדַעְתִּי כִּי אִשָּׁה יִפֹּת מִרְאָה אֶתְּ וְהָיָה כִּי יֵרְאוּ אֶתְּ הַמִּצְרִים וְאָמְרוּ אִשְׁתּוֹ
זֹאת וְהָרְגוּ אֹתִי וְאֶתְּ יָחִיו אֲמַרְי נָא אֶחָתִי אֶתְּ לִמְעַן יֵיטֵב לִי בְעַבְדֶּיךָ וְחַיְתָה
נַפְשִׁי בְּגִלְגָלְךָ (בראשית יב, יא–יג).

הפשט לא נוח. אברהם מנדב ומסכן את שרה כדי שיהיה לו טוב? ! הזוהר מעמיק לנו את ההתבוננות ואומר שאברהם ידע שלשרה אשתו יש רוח הקודש והשכינה הולכת איתה. זה רמוז גם בפסוק: 'ואמרו אשתו זאת'. חז"ל מלמדים בכמה מקומות שהמילה 'זאת' זה השכינה. שרה בטוחה. אברהם חושש על עצמו, 'לי אין כל כך הרבה זכויות', אבל שרה היא צדקת, שרה היא השכינה, ברור שהיא תינצל. זאת אומרת שאברהם לא עשה כאן איזה מהלך של סיכון אשתו כדי להציל את עצמו, אלא הוא ידע 'אמרי נא אחותי את', חז"ל אומרים 'אמור לחכמה אחותי את' כלומר את במדרגה רוחנית גדולה מאוד ובזכותך אנחנו בע"ה נינצל. חשוב מאוד לדעת את דברי הזוהר האלה. צריכים להסתכל על הדברים באופן עמוק. אנחנו יודעים מי הוא אברהם. ומוכרח להיות שההנהגה הזאת הייתה יותר עמוקה מאשר הפשט. הפשט הוא עמוק יותר.

ירידה צורך עליה

הזוהר אומר שאברהם הלך למצרים לא על פי רצון ה' ולכן בא העונש, שבעתיד ישתעבדו במצרים ארבע מאות שנה. מצד שני אומר הזוהר דבר הפוך לגמרי, שבזכות שאברהם ירד למצרים והתמודד שם והתמרק שם, הגיע למדרגה שלולא היה יורד למצרים לא היה משיג את המדרגה הזו. וכן מה שקרה לישראל כשירדו למצרים, אילולי ירדו למצרים לא היו מגיעים למדרגה שהשיגו כאשר יצאו ממצרים וזכו לקבל את התורה. זאת אומרת יש דברים שלכתחילה הם לא טובים ובדיעבד יוצא מזה דבר גדול. כך סידרו של עולם.

הזוהר חוזר ואומר שכדי שעם ישראל יגיע לארץ ישראל ויזכה לארץ ישראל, היה צריך קודם שעמי כנען יהיו בארץ כנען. הם ההיפך מישראל, גרועים במעשיהם. ארץ ישראל הייתה צריכה לעבור את השלב הזה. יש תהליכים מורכבים וכדי לעלות למדרגות גדולות

צריכים לעבור קודם מנהרות אפילות ולהתמודד עם קשיים, ואחר כך יוצאים מזה דברים גדולים. מה המסר בזה - ללמד אותנו שבדיעבד לא לפחד מירידות. לא ליצור אותן חלילה וחס, לא הפרט ולא הכלל. אבל לדעת שלפעמים כשאנחנו פוגשים מצבים שהם לא לכתחילה בדיעבד הם בונים והתוצאות שלהם טובות. אם אדם מודע לזה, הוא ממשיך מזה תוצאות טובות, עליונות וגדולות.

אברהם אבינו הולך מהתמודדות להתמודדות, מניסיון לניסיון, ובונה כוחות חדשים כוחות עליונים עד שהוא נהיה צור כזה שכל ישראל יכולים להישען עליו. הוא העמוד שעליו נבנית כל האומה הישראלית. צריכים ללכת בדרך, להיות חזקים, לשאוף להיות מנהיגים. לא להסתפק בלשמור את עצמו ולבנות לעצמו חיים טובים תורניים איכותיים באופן היותר טוב ויותר שלם. רק להיות בן תורה וצדיק, זה לא מספיק, כל אחד צריך לשאוף להיות מנהיג. להיות בראש ובראשונה מנהיג של עצמו להיות שולט על עצמו כמו אברהם אבינו שבהתחלה שלט על מאתים ארבעים ושלושה איברים ואחר כך נהיה שולט על כל רמ"ח איברים (נדרים לב:). הוא עושה רק מה שנכון לעשות, ואברהם רוצה לעשות רק טוב ומצליח לעשות זאת. אחר כך מתוך שהוא נעשה מנהיג של עצמו הוא גם מנהיג את הסביבה שלו ואת המשפחה שהוא בונה.

מנהיג זה לא אדם שמשתלט. מנהיג זה אדם שתורם, שמשעבד את עצמו לציבור. הוא רוצה לרומם את הציבור, לתקן את הציבור, ואכפת לו שהציבור יתרומם ויתעלה, אכפת לו מהסביבה שלו. זו הכוונה "ואת הנפש אשר עשו בחרן". המנהיגות של אברהם פועלת כל הזמן על עם ישראל לדורותיו, לרומם את העולם עד שהעולם יגיע אל המגמה השלמה האידיאלית: "וְהָיָה ה' לְמִלְךָ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יְהִי ה' אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד" (זכריה יד, ט).

היחס לרשעים – היבדלות ואחריות

אברהם נפרד מלוט, חז"ל מצד אחד אומרים לנו שזה לא טוב, כי מאז שהוא נפרד מלוט, לוט הידרדר. מצד שני חז"ל אומרים כמו שמפורש בתורה שאחרי שלוט נפרד מאברהם, ואברהם נפרד מלוט, הקב"ה מדבר אל אברהם ומבטיח לו את הארץ. רק אז ה' מראה לו את כל הארץ:

וה' אָמַר אֶל אַבְרָם אַחֲרֵי הַפָּרֶד לוֹט מֵעֵמוּ שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה מִן הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֵתָהּ שָׁם... כִּי אֵת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֵתָהּ רְאֵה לְךָ אֶתְנַנְנָה וּלְזָרְעֶךָ עַד עוֹלָם.

אומרים שזה היה כאן בסביבה, בהר חצור. זאת אומרת, מצד אחד, נפרדת מאדם רשע, עכשיו אתה מתעלה. מצד שני זה שנפרדת ממנו זה לא טוב זה גרם קלקול. איך אפשר ליישב את שני הדברים הללו, ומה לעשות בפועל, האם אפשר להיפרד מהרשעים כדי להתרומם או דווקא להיפך אסור להיפרד כי צריך לשמור עליהם כדי לקדם אותם, אחרת הם ימשיכו להתדרדר - המציאות מורכבת. כנראה שכל פעם צריכים לבחון לגופו של עניין. אף על פי שעל אותו מקרה, אנחנו רואים בדברי חכמים את שני הצדדים. זאת אומרת, צריכים לשמור על מורכבות מסוימת, מצד אחד לשמור על אחדות שגורמת לתיקונם של אחרים, מצד שני לא להיות ממש דבקים בהם, כדי שתהיה אפשרות להתעלות מעלה מעלה. צריך למצוא את הדרך לא לוותר על העילוי הגדול שאדם יכול להתעלות, ומצד שני לא לוותר על ההשפעה שאדם יכול להשפיע על סביבתו.

התכונות של תלמידיו של אברהם אבינו

חכמים בפרקי אבות (פרק ה משנה יט) מלמדים אותנו מי היה אברהם ומה היו מידותיו:

כל מי שיש בו שלשה הדברים הללו הוא מתלמידיו של אברהם אבינו, ושלשה דברים אחרים הוא מתלמידיו של בלעם הרשע: עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה, מתלמידיו של אברהם אבינו.

יש כאן כפילות. בהתחלה המשנה אומרת "כל מי שיש לו שלשה הדברים הללו מתלמידיו של אברהם אבינו". הרי היה אפשר לומר 'כל מי שיש לו עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה מתלמידיו של אברהם אבינו', מדוע צריך להקדים שמי שיש בו שלשה דברים הללו הוא מתלמידיו של אברהם אבינו. אולי זו גם דרך ספרותית לכתוב כך, אבל בדרך כלל צריכים לחפש גם את העומק של הדברים. יש כאן מסר שאלו שלשה דברים שהם יסודיים מאוד והם המאפיינים מי ייקרא מתלמידיו של אברהם אבינו. ר' פנחס מקוריץ שואל למה לא כתוב כאן כל מי שהוא שקדן בתורה או כל מי שמקיים את כל המצוות כמו אברהם אבינו שחז"ל אומרים לנו שקיים את כל התורה כולה (יומא כח:). הוא משיב, כי יש כאלה ששומרים תורה ומצוות אך אין להם עין טובה ובאה המשנה הזאת ללמד אותנו שלא מספיק לשמור מצוות ולהיות ירא ה' ושקדן, צריך גם מידות טובות! עין טובה רוח נמוכה ונפש שפלה.

עין טובה על טוב ה' בעולם

מה זו עין טובה - נביא את דברי הגמרא במסכת ברכות (נח.):

בן זומא ראה אוכלוסא על גב מעלה בהר הבית ואמר: ברוך חכם הרזים, וברוך שברא כל אלה לשמשני. הוא היה אומר: כמה יגיעות יגע אדם הראשון עד שמצא פת לאכול, חרש, זרע, קצר, ועימר, ודש, וזרה, ובירר, וטחן והרקיד ולש ואפה, ואחר כך אכל, ואני משכים ומוצא כל אלה מתוקנים לפניי. וכמה יגיעות יגע אדם הראשון עד שמצא בגד ללבוש, גזז וליבן וניפץ וטווה וארג, ואחר כך מצא בגד ללבוש. ואני משכים ומוצא כל אלה מתוקנים לפניי.

אפשר ללמוד מהגמרא הזאת, שגם אנחנו צריכים לעמוד ולהגיד את הדברים הללו. פעם כדי להגיע לירושלים היה צריך לרכב על חמור או ללכת ברגל. לקח כמעט יום עד שמגיעים לירושלים. ועכשיו יש לנו דרך כל כך פשוטה, נוסעים ברכב. עד לפני כמה עשרות שנים היו צריכים לכבס בידיים, ולתלות את הכביסה על חבלים, ולטרוח טרחה גדולה בכל דבר. היום הכול נעשה קל, הקב"ה מגיש הכול לפנינו. מי שיש לו עין טובה, צריך בכל יום להודות על השפע שהקב"ה מחדש. "מחדש בטובו בכל יום תמיד" התכוונו על הדור שלנו! בדור שלנו הקצב של הטוב הולך ונעשה יותר מואץ. היום אם רוצים לדבר עם מישהו מרחוק, יש דרך להתקשר בטלפון. פעם היה צריך לשלוח מכתב למישהו שרצית לבוא איתו בדברים, המכתב היה מגיע אחרי חודש או חודשיים, והוא היה מחזיר מכתב אחרי חודשיים. זה לא היה מזמן, ועכשיו הכול נגיש, הכול מוכר, הכול מייד. גם אנחנו צריכים לבוא ולהגיד: ריבונו של עולם, כמה אתה מיטיב איתנו, שעל כל דבר שלפני כמה שנים היה צריך לטרוח בכל מיני טרחות, היום דברים אלו נעשים בקלות. כמה טובות הקב"ה מיטיב אתנו בזה. זו עין טובה - שהאדם רואה את טוב ה'. ועוד שם בגמרא:

הוא היה אומר: אורח טוב מה הוא אומר? כמה טרחות טרח בעל הבית בשבילי, כמה בשר הביא לפניי? כמה יין הביא לפניי? כמה גלוסקאות הביא לפניי? וכל מה שטרח לא טרח אלא בשבילי. אבל אורח רע, מה הוא אומר? מה טורח טרח בעל הבית? זה פת אחת אכלתי, חתיכה אחת אכלתי, כוס אחד שתיתי, כל טורח שטרח בעל הבית זה לא טרח בשבילי אלא בשביל אשתו ובניו.

מי שיש לו עין טובה יודע להודות על כל מה שנותנים לו ושמח מאוד. מרן הרב (בעין אי"ה ברכות פרק ט רפ"ז) מסביר שהכול מתחיל מהאדם עצמו. כשאדם בעצמו אוהב להכניס אורחים ומתייחס טוב אל האנשים, אז כך הוא רואה את האחר. הוא רואה כמה טוב הוא מיטיב לו, כמה הוא משתדל, ויודע להודות. הוא יודע מה המשמעות של הטרחה וההשתדלות. זה מתחיל מזה שלאדם בעצמו יש נפש טובה, מסתכל בעצמו ורואה שיש לו רצונות טובים להטיב, ובהתאם לזה הוא גם יראה טוב אצל אחרים. מי שיש לו עין רעה, תמיד רואה דברים שליליים, כי הוא בעצמו כזה שלא אוהב להטיב ולא אוהב לעזור, וכך הוא חושב על אחרים שגם הם לא רוצים לעזור. עין טובה - פירושו של דבר לראות את הטוב שיש במציאות. באותה מציאות יכול אחד לראות טוב, והשני לראות ההיפך. זו הדוגמה שמובאת כאן. האורח מקבל את אותם הדברים. אחד מאוד מודה ומעריך את המארח, והשני הוא בעל עין רעה. הוא לא אוהב להטיב ולעזור כך הוא חושב על אחרים שהם לא אוהבים לעזור, וגם אם השני השתדל זה כנראה לא בא ממקום טוב. מי שיש לו עין טובה הוא מתלמידיו של אברהם אבינו. אי אפשר לבנות את האומה בלי שלושת היסודות הללו: עין טובה, ורוח נמוכה, ונפש שפלה.

רוח נמוכה – ענווה ומנהיגות

רוח נמוכה זו ענווה. אדם טוב לב, עניו, בעל נפש שפלה, זה אדם שמסתפק במועט. תמיד שמח בחלקו, שמח במה שיש לו, ותמיד מודה על זה. לכאורה זה לא מתאים למנהיג, האם מנהיג יכול להיות עניו, שמבטל את עצמו "הוי שפל רוח בפני כל האדם", מנהיג זה אדם שיודע את הכוחות שלו ומושך את כולם קדימה והוא רץ לפני כולם וקורא לכולם 'אחריי'. איך זה קשור לעניו, עניו זה מי שהולך בשוליים, מסתתר ומתחבא. אז איך יכול להיות שאברהם אבינו שהיה עניו, הרי הוא אומר "אנוכי עפר ואפר", יהיה מנהיג, כנראה שכן, יכול להיות מנהיג ועניו, אברהם אבינו מנהיג עניו. משה רבינו מנהיג עניו. דוד המלך מנהיג עניו. זה לא תרתי דסתרי, יכול להיות אדם שלעצמו הוא לא מחפש את הכבוד, את התהילה, את הכבוד שידעו שהוא המנהיג. הוא רוצה שהעם יתקדם, שהציבור יעלה, והוא עוסק ברוממות הציבור ולא בעצמו. הוא בכלל לא פונקציה הוא בכלל לא מציאות, הוא משרת את כולם, דוחף את כולם קדימה. יש לו המון רצונות, המון כוחות, והוא מאוד מתבלט בעוצמות שלו, וכל העוצמות שלו נתונים למטרה אחת, לרומם ולהסתכל על כולם, לא בשביל עצמו. אם כולם היו מתרוממים בעצמם, הוא היה שמח, לא צריך שדווקא הוא יהיה זה שמנהיג ושמרומם את האחרים, זו ענווה אמיתית.

הרב אומר במידות הראיה, שעניו אומר 'הנני', ולכל משימה מוכן להתנדב, עושה את מה שצריך לעשות. לא עושה בשביל צרכיו אלא מה שחשוב ונדרש. המילה 'הנני' לכאורה באה להבליט את האישיות, ואולם להיפך! היא ביטול האישיות. לאותה מילה יכולות להיות שתי משמעויות.

נפש שפלה – מסתפק במועט ומרבה לכבוד ה'

המידה השלישית שהייתה לאברהם היא 'נפש שפלה'. אף שהיה עשיר גדול והיה לו מקנה רב וכבד, הייתה לו נפש שפלה. מה זה נפש שפלה - לא תאב, לא רץ כדי להשיג עוד רכוש ועוד רכוש אלא שמח בחלקו. לכאורה זה לא מתיישב אדם עשיר ששמח בחלקו. אותו דבר היה גם הלל - נשיא עניו, וכן רבי שהיה עשיר גם כן. חז"ל אומרים שרבי היה מכבד עשירים, שמעתי פעם הסבר שרבי כיבד עשירים כי הוא רצה שיכבדו אותו בתור עשיר ולא בתור רב. הוא היה עשיר אבל חז"ל אומרים שאמר על עצמו שלא נהנה מהעולם הזה אפילו באצבע אחת (כתובות קד.). רבי לא חיפש הנאות. רבי היה עשיר, הוא ירש את העשירות שלו, אולי אפילו בעצמו הגדיל את ממונו, כדי להשתמש בזה לפרנס עניים, כפי שמובא בבבא בתרא (ח.) שהיה מפרנס אנשים, תלמידי חכמים.

אנחנו צריכים להבין את המידות נכון. עניו וענק תורני נראה לנו תרתי דסתרי. עניו ומנהיג, נראה לנו תרתי דסתרי, וזה לא תרתי דסתרי, אדרבה דווקא הגדולים יכולים להיות ענווים, כי הם רואים את הגדלות האלוקית. דווקא המנהיגים רואים את האחריות ואת הכובד. זאת אומרת שעניו הוא אדם שמבטל את הרצונות שלו, את המקום שלו, הוא בטל כלפי השאיפות שלו, כלפי אהבת התורה, כלפי קירוב רחוקים, כלפי ההשפעה על אחרים, כלפי כל האידיאלים והמטרות שממלאים את לבבו. כך גם יכול אדם להרבות את ממונו אבל לא בשביל שיהיה לו עוד כסף ועוד כסף "אוהב כסף לא ישבע כסף", אלא יש לו מטרה בזה. הוא רוצה לעשות עם הכסף דברים טובים, נכונים וחשובים. אדרבה ריבוי הממון אצלו הוא אמצעי בשביל האידיאלים והשאיפות. לא בשביל שיהיה נחשב אדם עשיר. זהו אדם שמסתפק ושמח בחלקו. תמיד שמח. יש אנשים שיש להם הרבה ממון והם לא שמחים בחלקם. זה אפילו מאוד מצוי שאנשים שיש להם הרבה ממון, זה לא מספיק להם. כמו שהפסוק אומר: "אֲהַב כֶּסֶף לֹא יִשְׂבַע כֶּסֶף" (קהלת ה, ט) - אין שובע בכסף. אם אדם אוכל, יכול לשבוע, ולא יכול לאכול יותר. נגמר לו החשק. אבל אם אדם

שיחת הרב זלמן מלמד לפרשת השבוע ♦ 9

אוהב כסף ומקבל כסף זה לא מספיק לו הוא רוצה עוד ועוד. זה ההיפך מאדם בעל 'נפש שפלה' שלא אוהב כסף, ורק משתמש בכסף לדברים טובים ונכונים.

החסד של אברהם מתוך המבט האחדותי

אני רוצה להשלים את הדברים בדברי הרב באורות הקודש (ח"ג, מוסר הקודש, עמוד של"ב):

כל מה שהנשמה יותר גבוהה היא ביסודה היא מרגשת יותר את האחדות שיש בכל. הנשמות הללו מלאות הן אהבה וחסד עולם, וחפצן הוא מלא טוב.

הנשמה רואה כמה שיותר גבוה. רואה שהכלל מאוחד, וכשהכלל מאוחד, הדברים השליליים שיש בתוך הכלל בטלים. אדם שמסתכל כך במבט אחדותי, מתמלא אהבה וחסד לכולם, אז:

הנשמות הללו מלאות אהבה וחסד עולם וחפצן הוא מלא טוב והם מכירים ומרגישים את הצינורות של שפע אור החיים שהולך על ידם מבריה לחברתה. הם רואים שכל העולם קשור זה בזה.

וכשהמחשבה האחדותית מתגברת היא, אור החסד והסליחה מופיע, ועוונות ופשעים נמחקים.

ההסתכלות האחדותית מאחדת את הכול. העוונות מקבלים את הפרופורציות שלהם והם כאילו מצמצמים ומאבדים את החריפות שבהם.

וכל מי שהוא מתקרב לחוגו של צדיק טוב כזה, הנקודות של הטוב הגנוזות במעמקי נשמתו מתנוצצות ובלטות, והרע הולך ונאפס לגמרי. והם הם צדיקים יסודי עולם, שהם דנים את כל העולם כולו לכף זכות, ומאירים את אור החסד על כל בריה אוהבים לצדק את הבריות ושונאים לחייבם. והם הם תלמידיו של אברהם אבינו ההולכים בדרכיו.

על אברהם אבינו דרשו את הפסוק: "אֶהְבֶּתְּ צֶדֶק וְתִשְׁנֵא רָשָׁע עַל כֵּן מִשְׁחָךְ אֱלֹהִים אֱלֹהֶיךָ שְׁמֹן שֵׁשׁוֹן מִחֲבָרֶיךָ" (תהילים מה, ח) – אפשר לפרש את הפשט של הפסוק, שאם אתה אוהב צדק אז אתה אוהב את הצדיקים, ותשנא רשע - אתה שונא את הרשעים. אולם פשט הפסוק לפי חז"ל הוא "אהבת צדק" - אהבת לצדק את בריותיי ותשנא להרשיעם.

מי זה בריותיי - אנשי סדום. אברהם לא מחפש ללמד עליהם חובה אלא להיפך, שונא להרשיעם. איך אפשר להצדיק את סדום, הרי הם 'רעים וחסאים לה' מאוד!' אברהם אבינו מסתכל במבט האחדותי שרואה את כל העולם שהוא אחד. סדום לא עומדת בפני עצמה. הייתי אומר, שזה כמו לשים את המלח לבד, את הירקות לבד, ואת התבלין לבד. כשאוכלים את המלח לבד הוא רק מזיק. כשאתה שם אותו ביחד עם האוכל זה מצוין, ואז טוב שיש קצת מלח, זה מוסיף לכל התבשיל. האדם מסתכל על כל העולם בצורה אחדותית, לא מפריד אותו לחלקים, רואה הכול ביחד, ואז נהיית שלמות. זה היה אברהם אבינו שהיה במדרגה גבוהה מאוד של הסתכלות. אומר הרב שצריך להתחבר למדרגה הזאת. ומי שמתחבר למדרגה הזאת, הטוב שבו מתחזק והרע שבו מתאפס.

הם תלמידיו של אברהם אבינו ההולכים בדרכיו, הצדיקים יסודי עולם שהם דנים את כל העולם לכף זכות ואור החסד על כל בריה.

הם לא מלמדים זכות בכך שאומרים שהרע זה טוב, הם לא 'מכילים', הם צדיקים ולא יכולים לסבול רע, הרע הוא הפוך מהאופי שלהם, אבל הם מתבוננים ורואים שהרע הוא לא כל כך רע, כי צריך ללמד זכות לראות בעצם מאיפה זה בא. אולי זו השפעה סביבתית, אולי זו השתבשות, אולי זו טעות, אולי הם יחזרו בתשובה, אולי זה לא כל כך רע, ואולי זה מקרה. הם מחפשים ובודקים הרבה כדי לראות שבעצם הרע הוא לא ממש רע. ולאט לאט ממססים אותו. מחפשים את כל הצדדים אולי יש בזה גם צדדים טובים, לא מצדיקים את הרע, אלא מחפשים את הטוב. ואז באמת הרע מתמעט והטוב מתרבה. הדברים האלו מאוד עמוקים. אני רוצה שנדע שיש אנשים כאלה עליונים שהמבט האחדותי שלהם גורם שהם ממש ממתיקים את כל העולם ומלמדים זכות על כל העולם, ואלו התלמידים של אברהם אבינו.

עוד פעם מזכיר הרב את אברהם אבינו (שם) במוסר הקודש בעמוד שלז:

חסד של אברהם הוא כולל את כל באי עולם, וחסד של אהרן הוא מרוכז בישראל.

הרב מבחין בין שני סוגים של חסד. אברהם, הוא "אב המון גויים" והוא כולל את כל באי העולם, והחסד של אהרן מרוכז בישראל.

שיחת הרב זלמן מלמד לפרשת השבוע ♦ 11

ומי שמתדבק במידת החסד לאמיתו, באור תורה, צריך שיחבר את שני ענני הכבוד הללו של אברהם ושל אהרן ביחד, ויאירו עליו שני האורות, ואז יאמר, חביב אדם שנברא בצלם, וחביבים ישראל שניתן להם כלי חמדה.

כל אדם הוא חביב כי הוא נברא בצלם אלוקים, וישראל במדרגה מיוחדת שחביבים עוד יותר. הרב מלמד אותנו שיש שני סוגים של חסד, לאברהם יש מידה גדולה של חסד, שכוללת את כל באי עולם. אהרן זו מדרגה פנימית, המדרגה הפנימית היא יותר איכותית והמדרגה הכללית היא יותר כמותית. צריך לחבר את הכמות והאיכות. וכאן אומר הרב ביטוי מעניין מאוד:

האיכות היא צריכה להיות העטרה של הכמות.

האיכות מעטרת את הכמות. הכמות מקבלת את הכתר שלה על ידי האיכות. יש חלק איכותי בתוך כל הכמותי, כל הכלל מתקדם ומתעלה. וצריכים את שני המעגלים - המעגל הפנימי זה החסד הפנימי שבישראל, והמעגל המקיף והכללי יותר זה כל באי עולם, והחיבור של שניהם יחד הוא חיבור של שלמות.

קיום התורה מתוך הנפש

בעמו' שמ"ב (שם) אומר הרב עוד נקודה יסודית:

ביזיוך הרוח, כל פגם מוסרי אפילו רחוק ודק מורגש מאוד על ידי הבטאה פנימית של מוסר כליות.

כשאדם מזכך את עצמו, ויש לו שאיפות טובות, רצונות טובים ומחפש את הטוב, את הרוחניות, את הדברים האיכותיים בעולם, אז לאט לאט הוא נהיה זך וטהור וחש בכל פגם. אפילו על פגם קטן יש לו מוסר כליות.

וכל עילוי מוסרי מתגלה מעלתו על ידי הארה רוחנית, רוממות נשמה וחדוות קודש. בתכונה עליונה מתרשמת התורה כולה וענפיה כולה באספקלריא נשמטית. זאת היא מידתו של אברהם אבינו, שקיים את התורה כולה עד שלא ניתנה.

כיצד אברהם אבינו קיים את כל התורה כולה, נעשו שני כליותיו כשני רבנים והוא למד מעצמו. איך הוא למד מעצמו - הוא חיפש את הטוב, את היושר, את הנכון, את מה

שיותר איכותי ויותר אצילי, והנפש שלו הלכה הזדככה, ומתוכו ידע מה נכון לעשות, עד שהגיע לכך שקיים את כל התורה כולה ואפילו עירובי תבשילין (יומא כח:).

ר' מנחם מנדל מוויטבסק מסביר, שיש רמ"ח איברים ושס"ה גידים, וכנגד כל איבר באדם יש מצוות עשה, וכנגד כל גיד יש לאו. תקנות חכמים זה כנגד התוספת שיש לאדם, השערות והציפורניים. כשאדם נוהג נכון על פי התורה הוא מזכך את כל איבריו, רמ"ח איברים ושס"ה גידים. התורה היא אספקלריא, מראה, האדם מסתכל בתורה ורואה את עצמו, רצון ה' זה מה שהאדם רוצה. בעומק העניין אם אדם זיכך את המידות שלו, הוא בעצמו רוצה לעשות את רצון ה'. כך היה אצל אברהם אבינו. נמשיך בדברי הרב:

המביט אל צור חוצב (אברהם אבינו) יכול על כל פנים בנקל לפי הערך להגיע למידה זו, שבסיועה של התורה תחול עליו הופעת אורו של אברהם אבינו. ואז יאמר הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי לעשות רצונך אלהי חפצתי ותורתך בתוך מעי.

כדי לקיים את התורה האדם צריך ללמוד ולהיעזר בתורה. אברהם אבינו הזדכך כל כך עד שלא היה צריך את התורה. הוא קיים את התורה מעצמו בלי שלימדהו את התורה. ובמצב כזה מתקיים: "הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי לעשות רצונך אלוהי חפצתי ותורתך בתוך מעי", כלומר התורה לא באה אלי מבחוץ אלא מתוכי. זה מה שאני רוצה, היא בתוך מעי. "לעשות רצונך אלוהי חפצתי" - לא שאני רוצה משהו אחר ואני מבטל את רצוני בפני רצונך, זהו רצוני לעשות את רצונך.

אמנם לא כל אחד יכול להגיע למדרגתו של אברהם אבינו, שבלי ללמוד תורה יכול להגיע לזיכוכ כזה שהוא מקיים בעצמו את התורה בלי הדרכה, אבל עם הדרכה וקבלת התורה, יכול אדם לשאוף להגיע למצב כזה, שמה שהתורה מבקשת ממנו זה בעצם מה שהוא רוצה. הוא מתחבר בסיוע של התורה אל מידתו של אברהם אבינו שקיים את כל התורה כולה מעצמו.

זו המטרה של הדורות האחרונים, להגיע למצב כזה של קיומה של התורה מרצון פנימי, לא מחובה. אמנם לקיים את התורה זו חובה, אבל הרצון שלנו כל כך חזק עד שלא מרגישים שזו חובה. התורה חייבת להיות חובה, מפני שזה גודל העניין, שאנחנו מקבלים את רצונו של ה' וזה לא מתחיל מהרצון שלנו, אך הרצון שלנו מותאם לרצון ה'. יש כאן זהות שמה שה' רוצה זה מה שאנחנו רוצים. זהו המצב השלם האידיאלי שאליו אנחנו

שיחת הרב זלמן מלמד לפרשת השבוע ♦ 13

שואפים. וכששואפים - כל הזמן מתקדמים לעבודת ה' בצורה עמוקה פנימית, לא משום שחייבים ולא מכפייה, אלא משום שהלב מבקש.
בעזרת ה' נעלה ונצליח.

השיחה נמסרה בשנת התשפ"ב

לקבלת שיחה שבועית במייל או בווטסאפ,

שלחו הודעה לכתובת bogrim@yeshiva.org.il, או למספר 0547881227

ניתן לצפות בשיחה באתר ישיבה - www.yeshiva.org.il

השיחה השבועית משודרת בשידור חי במוצאי שבת, כשעה לאחר צאת השבת

ניתן להאזין בשידור חי גם דרך חיוג לטלפון 02-6643149 שלוחה 11

